

Tolnay Imre

A romnak támasztott létra

Arte in memoria 5.

- Ostia Antica zsinagógája, Róma
- 2009. január 25 – április 15.

Ostia az ókori Róma kikötője és előretolt katonai állása volt – forgalmas, kulturális, vallási, szolgáltatási szempontból tarka és eleven település, az akkori világ legnagyobb városának tengeri kapuja. Ostia Antica romvárosának határában áll I. századi zsinagógája – valószínűleg kontinensünk egyik legkorábbi zsidó szakrális épülete –, mely teljesen kívül esett a metropolis vérkeringésén, mondhatni periférikus helyre épült. A zsinagóga maradványainál rendezik meg évek óta az *Arte in memoria* nemzetközi kortárs képzőművészeti kiállítást-installációt, melynek kurátora *Adachiara Zevi*.

A jelenkori képzőművészet révén tehát a Róma melletti Ostiában egy néhai épület romjai válnak élővé, egy közösség múltja elevenedik meg, szellemisége, emlékezete idéződik fel. Mint tudjuk, a salomoni templom lerombolása óta a zsidók számára *a templom* csak a kollektív emlékezetben és a jeruzsálemi sirtófalban létezik, zsinagógáik tanító-és gyülekezeti helyek, nem egyeznek meg a templom fogalmával. Az *Arte in memoria* résztvevőinek célja tehát szellemi-

spirituális erőterek, vizuális reflexiók-üzenetek létrehozása lehetett. Az ostiai nemzetközi projekt képzőművészete részben rekonstruáló, beavatkozó jellegű, részben azonban profán anyagok sajátos helyzetbe hozásával, szakrális üzenetek narratíváit hívta életre. Nem is kiállítás, nem is igazán installáció, inkább újabb kísérlet a *genius loci* „látványának” egyéni megfogalmazására.

A romváros változatos épületeit, zegzugas helyeit elhagyva egy réten, annak fűvébe taposott keréknyomokban jut el az érdeklődő a zsinagóga maradványaihoz és a kortárs művekhez. Elsőként PEDRO CABRITA REIS cím nélküli, 2005-ös installációja tűnik fel, mely a hely jellegéhez és szelleméhez illeszkedő 21 oszlopból álló egzisztenciális jelsor. Ha nem is feszesen, de szikáran álló, töredékesen abbahagyott, sok szándékolt esetlegességet hordozó kolonnái egyszerre hordoznak építészeti és antropomorf karaktert. Elrejtésükben, beburkolásukban tetten ért architektonikus mementók, vagy belsőjüket-bensőjüket feltáró emberi jelenlét-jelképek. Bármely megközelítést is alkalmazunk azonban, mindenképpen spirituális atmosféra részesei leszünk az összetartozó oszlopok által, melyek egy nagy élő fa köré szerveződő csoportot alkotnak, ág-koronája alatt állodogálnak. Nyersen, vehemensen összerótt cölöpök, vörös téglából-cementből-fából, egyenként 220 x 40 x 40 cm-esek.

PEDRO CABRITA REIS
Cím nélkül, 2005, installáció; © fotó: Tolnay Imre

GIANNI CARAVAGGIO
Tanulság tanúval, 2009; © fotó: Tolnay Imre

GIANNI CARAVAGGIO
Döbbenet minden nap új, 2009; © fotó: Tolnay Imre

SUSANA SOLANO
Az emlékezet litániája; © fotó: Tolnay Imre

GAL WEINSTEIN
Mozaik, 2009; © fotó: Tolnay Imre

DANIEL BUREN *Transzmutáció* című műve két padlómozaikot társít, egy kétezer éveset és egy mostanit, mely utóbbit „in situ” készítette carrarai és thasszoszi fehér márvány, valamint zimabwei fekete gránit-darabokból, teljessé téve ezzel a töredéket, egésszé a részt. De Buren nem rekonstruál, hanem konstruál, nem ironizál, hanem a padlómozaik alaphelyzetet nyomtatékosítja egyszerű, geometrikus-diagonális fekete-fehér padlójával új, egyszerű alaphelyzetet teremt.

MARCO BAGNOLI *A hang* címet viselő munkája ikonográfiailag ismerős, visszatérő tárgyakat társít, azok jellege mégis valóságos: sűrű fogazású, bizánci perspektívában széttartó súlyos vaslétra, oldalára festve az angyalok 72 héber nevével – a rom közepének támasztva. Alatta valóságosul piros, sajátos arányú amfora, melyből egy hiperbolikusan tükröző felület mögül torzított hangon mormolt szöveg (ima?) hallható. Bagnoli létrája annak materiája miatt nem igazán meditációs-spirituális tárgy, az égi fohász imaginációja, hanem könnyörtelen jelenlét-demonstráció, monotonitást sugárzó súlyos objektum, melynek feketesége (acél-szürkesége) szerencsésen markáns kontrasztot alkot az antik fehér mészkő mellett. Az olasz művész lajtorjája éppen az ostiai romegyüttes azon részére támaszkodik felül, amelyen a hely egyik egyetlen egyértelmű szakrális utalását találjuk, egy menórát, a zsidó vallás legjellegzőbb jelképét.

GIANNI CARAVAGGIO három kisebb művet, három tételben megfogalmazott reflexióit helyezte el a zsinagóga romjainál: egyik munkájának a *Tanulság tanúval* címet adta (2009). Egy majdnem amorf alumíniumöntvény hever a fűben, egyik oldala néhány sík mentén lemetszve és átluggatva. Az alkotó zárt alakzata minden kérdést nyitva hagy, szobornak túlságosan valami ipari (furotok) vagy valami drámai történetet dokumentáló (lövés) tárgy ez. Közeli tenyér alak-